TWEĠIBIET

INKEJLU L-BIDLA

K1.

a. Dendrokronoloġija

b. Is-siġra għandha 22 sena. In-nirien tal-foresti kkawżalha ċ-ċikatriċi tagħha.

K2.

a. Għalhekk nistgħu nkunu nafu dwar il-bidliet fil-livelli tal-gassijiet b'effett serra fl-atmosfera.

b. Il-pożizzjoni remota tagħha tfisser li l-arja mhix disturbata.

c. Biex turi xejriet u tbassar bidliet futuri.

TEMP ESTREM

K1.

URAGAN = fil-Punent tal-Oċean Atlantiku tat-Tramuntana, Ċentrali u tal-Lvant ta' Fuq, il-Baħar Karibew u l-Golf tal-Messiku

TIFUN = fil-Punent tal-Paċifiku

ĊIKLUN = fil-Bajja ta' Bengal u l-Baħar tal-Arabja, il-Punent tal-Paċifiku tan-Nofsinhar u x-Xlokk tal-Oċean Indjan, fil-Lbiċ tal-Oċean Indjan

K2.

Tiġi ddikjarata mewġa ta' sħana meta t-temperatura **MASSIMA** ta' kuljum tkun akbar mit-temperatura massima medja ta' 5°C (9°F) għal **5** ijiem jew aktar.

Perjodi twal ta' temp **SĦUN** jistgħu jikkawżaw problemi ta' saħħa bħal pereżempju kolp tas-sħana u anke l-**MEWT**.

KESĦA f'daqqa ta' malajr - jew mewġa **KIESĦA** - huwa tnaqqis f'daqqa u rapidu fit-temperatura f'perjodu ta' **24** siegħa. It-temperatura **MINIMA** tiddependi fuq ir-**REĠJUN** u l-ħin tas-sena.

Dawk partikolarment f'riskju ta' sħana u kesħa eċċessivi huma **TFAL ŻGĦAR**, anzjani, persuni b'mard kroniku, persuni li jaħdmu barra u l-**PERSUNI BLA DAR**.

Kummissjoni Ewropea, 2020

TWEGIBIET

L-EFFETTI FUQ IL-BNIEDEM

K1.

It-tibdil fix-xejriet tat-temp jirriżulta f'inqas xita → Wiċċ il-ħamrija jinxef u jittajjar bir-riħ filwaqt li jneħħi n-nutrijenti vitali flimkien ma' → Plants dry out and die → Annimali li jieklu l-pjanti (eż. l-ifrat) imutu bil-ġuħ. → Tnaqqis fil-produzzjoni agrikola, kemm ta' dik imsejsa fuq ix-xiteli kif ukoll dik imsejsa fuq l-annimali.

K3.

Nemus

EFFETTI FUQ IL-BIJODIVERSITÀ

K1.

BALIENA BOWHEAD
Il-provvista tal-ikel tiegħek qed tikber.
L-ilma tiegħek qed jisħon.
Se tiskopri xi qraba li ilhom ħafna mitlufin, separati minnek bis-silġ fuq il-baħar tal-Artiku għal sekli sħaħ.
L-istaġun tal-kaċċa tas-sajf tiegħek issa idum ftit ġimgħat aktar milli kien idum (pereżempju, lura fl-1980).
Is-silġ tal-baħar huwa irqaq, li jfisser li hemm aktar fitoplankton għall-għalf.

ORS POLARI
Iż-żona tal-kaċċa tiegħek qed tonqos.
Qed titħabat biex issib post fejn tgħix u trabbi lil uliedek.
Ma nistgħux nibqgħu għaddejjin hekk – iżda tista' ssib inqas u inqas silġ biex timxi fuqu.
Tbati biex issib sieħeb/sieħba.
Is-silġ tal-baħar huwa irqaq, li jfisser li hemm aktar fitoplankton għall-għalf.

TWEGIBIET

K2.

Fil-verità l-qroll huwa annimal żgħir li jikkoltiva l-iskeletri tiegħu mal-blat. **VERU**

Is-sikek tal-qroll huma sensittivi għat-temperatura, iżda mhux għad-dawl. **FALZ**

Is-sikek tal-qroll ma jagħmlux parti mill-ilmijiet imniġġsa. **VERU**

Is-sikek tal-qroll jieħdu d-dehra mlewna tagħhom mill-alka li tgħix fuq il-qroll. **VERU**

Meta l-qroll ikun taħt wisq tensjoni, ikun hemm l-ibbliċjar tal-qroll. **VERU**

L-ibbliċjar tal-qroll jagħmel il-qroll isfar. **FALZ**

L-ibbliċjar tal-qroll normalment iġiegħel lill-qroll imut bl-istress. **FALZ**

L-ibbliċjar tal-qroll jista' jkun marbut mat-tibdil fil-klima bħala riżultat ta' oċeani aktar sħan. **VERU**

L-OĊEANI FUQ QUDDIEM

K1.

Silġ qawwi, fil-forma ta' glaċieri u folji tas-silġ, qed idub b'rata aktar mgħaġġla u l-fdal jispiċċa fl-oċean.

L-oċeani qed jisħnu, jiġifieri qed jieħdu aktar spazju.

K2.

Id-diossidu tal-karbonju (CO_2)

K3.

Mir-rivoluzzjoni ~~AGRIKOLA~~ / **INDUSTRIJALI** l-oċean sar ħafna aktar aċiduż. Matul l-aħħar **200** / ~~400~~ sena, huwa assorba 500 biljun tunnellata tas-CO_2 mill-atmosfera. Huwa diffiċli timmaġina ammont ta' dak id-daqs. Ħafna minn dan is-CO_2 ġie prodott minn attivitajiet tal-bniedem bħat- ~~TĦAFFIR FIL-MINJIERI~~ / **IL-ĦRUQ** ta' fjuwils fossili bħall-faħam, il-gażolina, u l-fjuwil tal-ġettijiet.

Is-CO_2 huwa gass b'effett serra b'saħħtu. Dan ifisser li jaġixxi bħala saqaf **TAL-ĦĠIEĠ** / ~~TAL-INJAM~~ rfuq l-atmosfera, u jdaħħal ġewwa d-dawl tax-xemx iżda jaqbad is-**SĦANA** / ~~TNIĠĠIS~~ li ma tkunx tista' joħroġ.

L-oċeani jassorbu madwar ~~TERZ~~ / **KWART** tas-CO_2 li l-bniedem jipproduċi kull sena, u jikkawża ammonti akbar tal-gass li jrid jinħażen fl-ibħra tagħna. Dan jirregola **L-KLIMA** / ~~IT-TEMP~~ globali u jfisser li l-glaċieri u s-silġ tal-baħar tagħna ma jdubux malajr. Jekk mhux għal din il-karatteristika kbira tal-oċean, kieku t-temperaturi jogħlew **AKTAR** / ~~INQAS~~ milli diġà għolew.

TWEGIBIET

K4.

L-IMPATTI TAT-TIBDIL FIL-KLIMA FUQ L-OCEANI TAGHNA		
Aċidifikazzjoni – xi krustaċej ma jistgħux jiżviluppaw il-qxur tagħhom	Ibbliċjar tal-qroll	Migrazzjoni tal-massa ta' speċijiet tal-baħar li jfittxu l-kundizzjonijiet ġusti għall-għalf u r-riproduzzjoni
Tidwib tas-silġ tal-baħar: żieda fil-livelli tal-baħar tkabbir tal-alga jmajna filwaqt li jħalli impatt fuq il-katina alimentari telf ta' habitat għall-bnedmin u l-annimali	tbiddel il-kurrenti filwaqt li taffettwa x-xejriet globali tat-temp	...

Kummissjoni Ewropea, 2020